

მზია ტყავაშვილი

ისტორიის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ივანე ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ახალი და უახლესი ისტორიის განყოფილების მეცნიერ-თანამშრომელი

შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთი სანაპირო რუსეთის პოლიტიკური ინტერესების სფეროში (XIX საუკუნის დასაწყისი)

1774 წლის ქუჩუკ-კაინარჯის ზავით, რუსეთი ცნობილ იქნა ორივე ყაბარდოს მფლობელად. შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროზე თურქების ხელში მარტო ორი პორტი: სუფუჯ-კალე და ანაპა დარჩა [6, 425]. ამის შემდეგ თურქების ზეგავლენა ამ ხალხზე უბადრუკი გახდა. ანაპაში მყოფი ფაშის მოვალეობას შეადგენდა არა მარტო შეენარჩუნებინა, არამედ განევითარებინა ვაჭრობა მთიელებთან და ყველა საშუალებით ცდილიყო ისინი რუსეთის წინააღმდეგ აემხედრებინა. ანაპა გახდა მთავარი და უფრო ზუსტად ერთადერთი ბაზარი, სადაც ხდებოდა ჩერქეზეთთან ვაჭრობა და კონსტანტინეპოლის ჰარემებისთვის ჩერქეზი ქალების გაყვანა.

რუსები ყველა ღონეს ხმარობდნენ, რომ ანაპა ხელში ჩაეგდოთ. მათ კარგად იცოდნენ, რომ ეს იყო ყველაზე რეალური გზა კავკასიის დასაპყრობად და დასამშვიდებლად [7, 134]. ანაპა რუსების მიერ აღებული იქნა 1791 და 1807 წლებში. მათ ეს ციხესიმაგრე შეინარჩუნეს 1812 წლამდე, თუმცა ისევ მოუხდათ მისი თურქეთისთვის დათმობა [4, 29]. რაც რუსეთისთვის ძალიან მძიმე დარტყმა იყო. ეს ნიშნავდა, რომ კავკასიის დაპყრობა კიდევ კარგა ხნით გადაიდო.

XVIII-XIX საუკუნის მთელ მანძილზე რუსეთი ყუბანისპირეთის და ჩერქეზი ხალხის დამორჩილებისთვის იბრძოდა. რუსეთოსმალეთს შორის კავკასიისთვის ბრძოლის ახალი ეტაპი 1801 წელს რუსეთის მიერ საქართველოს დაპყრობის შემდეგ დაიწყო.

XIX საუკუნეების დასაწყისის ისტორიკოსი ს. ბრონევესკი შავი ზღვის ჩრდილო-დასავლეთი სანაპიროს შესახებ წერდა, რომ „აღნიშნული ტერიტორია, სამეგრელოს სანაპიროს გარდა, რომელიც

1803 წელს დაექვემდებარა რუსეთს, არის ოსმალეთის მფარველობის ქვეშ. სინამდვილეში, ციხე-სიმაგრეები, სადაც თურქული გარნიზონები იმყოფება, ეკუთვნის თურქებს, დანარჩენი ტერიტორია, განსაკუთრებით მისი შიდა მთიანი ნაწილი, სრულიად დამოუკიდებელია. ყოველ შემთხვევაში, აფხაზებისა და ჩერქეზების აზრით, პორტას ხელისუფლება აქ ყოველთვის იყო საეჭვო“ [3, 163].

თურქების ძალაუფლება ადგილობრივებზე იმდენად სუსტი იყო, რომ ჩერქეზების ურჩობის დროსაც კი სულთნის კარი ვერ ბედავდა მათ დასასჯელად მცირე რაზმების გაგზავნას. მათ ამ მხარის მოსახლეობაში დაქირავებული ჯარის შესაგროვებლად და თანამოაზრეების გასამრავლებლად მხოლოდ ერთი საშუალება: ფული და საჩუქრები ჰქონდათ. გადასახადებით შემოსული მთელი შემოსავალი და დროდადრო კონსტანტინეპოლიდან გამოგზავნილი მნიშვნელოვანი თანხები იხარჯებოდა როგორც ციხესიმაგრეების შეკეთებაზე, ასევე, თურქებისა და ადგილობრივების დაქირავებული ჯარის გასამრჯელოსთვის. ამ სანაპიროს შენარჩუნება თურქეთს ძალიან ძვირი უჯდებოდა.

ს. ბრონევსკი წერდა: ერთ-ერთი ძაფი, რომელიც თურქეთს მთის ხალხთან აკავშირებდა იყო ტყვეებით ვაჭრობა, რომელიც თურქეთისთვის მათი ცხოვრების წესიდან გამომდინარე წარმოადგენდა აუცილებლობას. მეორე დამაკავშირებელი საშუალება იყო მუსულმანობა, რომელიც ჩერქეზებსა და აფხაზებს ახალი მიღებული ჰქონდათ. მესამე – პოლიტიკური შეხედულებები. თურქებისა და ადგილობრივებისათვის ყოველთვის მოინახება მიზეზი და საშუალებები დაუპირისპირდნენ რუსეთის ხელისუფლებას კავკასიაში.

თუმცა როგორც კი წარმოიშვება რაიმე წარუმატებლობა, მაშინვე შესამჩნევი ხდება ჩერქეზთა უკმაყოფილება თურქეთის მიმართ“ [3, 175].

ს. ბრონევსკის აზრით, ენგურიდან გელენჯიკამდე ტერიტორია იყო სამხრეთ-დასავლეთი ანუ დიდი, ანუ ძველი აფხაზეთი. მას ეკუთვნოდა ოლქები: ხირპისი, ჩაში, საძი, აიბგა, ახჩიფსხუ, რომლებსაც ჩერქეზები ერთ სახელს კუშ-გაშიბს ანუ მთის აფხაზებს უწოდებდნენ. სოხუმ-კალეს მეშვეობით კი მათზე თურქებს გარკვეული ძალაუფლება ჰქონდათ [3, 186].

აფხაზეთში საკმაოდ ძლიერი იყო ანტირუსული ძალები, რომელთაგან საშიშროება თვით აფხაზეთის მთავარსაც ემუქრებოდა. აქ შექმნილ ურთულეს ვითარებაზე წარმოდგენის შესაქმნელად 1808 წელს აფხაზეთის მთავრის ქელემბეის კარზე დატრიალებული ამბები და 1822 წელს ახალგაზრდა მთავრის დიმიტრი შერვაშიძის

ტრაგიკული აღსასრულიც საკმარისია [5, 775].

1810 წლის დასაწყისში, რუსეთ-ოსმალეთის ომის (1806-1812) მიმდინარეობისას, რუსეთს უკვე დაპყრობილი ჰქონდა შავი ზღვის პორტები: ანაპა და ფოთი და ანაკლიის, სოხუმისა და გელენჯიკის დაპყრობა სურდა. ამასთან სუჯუკ-კალეზე შეტევა მხოლოდ კავკასიის ხაზიდან იყო შესაძლებელი. ამ ორი უკანასკნელი პორტის დაკავება მეტად მნიშვნელოვანი იყო რუსეთისთვის, რადგანაც მათზე სრული კონტროლის გარეშე შეუძლებელი იყო როგორც შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროს, ასევე ყუბანისპირეთის ხალხების დამორჩილება. ეს უკანასკნელები მხოლოდ სოხუმ-კალესა და სუჯუკ-კალეს საშუალებით ახორციელებდნენ ურთიერთობას თურქებთან, რომლებიც ჩერქეზებს რუსეთის წინააღმდეგ აქეზებდნენ და მათ ფულითა და საბრძოლო საშუალებებით მუდმივად ამარაგებდნენ.

1810 წლის 10 ივლისს რუსთა ჯარმა აიღო სოხუმის ციხე. იმავე წლის ოქტომბერში რუსეთის მფარველობაში იქნა მიღებული აფხაზეთის მთავარი გიორგი შერვაშიძე, სოხუმის ციხის დაპყრობის შემდეგ ა. ტორმასოვი 1810 წლის აგვისტოს რუსული ფლოტის კაპიტან ლეიტენანტ დოდტს შემდეგს წერს:

„пользуясь временем и страхом, наведенным побережным жителям при покорение вами Сухумской крепости, ускорить как можно завлвдением и Суджук-Кале; сие тем необходимое, что блистательные победы, одержанные нашею мольдавскою армиею над Турками, и взятие важнейших крепостей, по всем известиям приближают благолучный и выгодный для России мир с Отоманской Портою, каторая готова на всех согласиться. Итак прежде нежели сие знаменитое для Россииской Империи происшествие счастливо будет совершено, весьма полезно, не упуская времени, обратить военныя действия на Суджук-Кале и право оружия удержать сию крепость под Российскою державою до заключения еще полного мира, дабы после избежать всяких затруднений и иметь неоспоримо под власью России те место, для нас весьма нужное, – потому что, владея и оным, также как и Поти, Сухумом, делающим вам честь, и Анапою, все связи горских народов с Портою пресекутся; народы сии при необходимости сделаются покорными и Черноморский флот будет тогда польным властельном того берега Черного моря“[1, 423-424].

ანაპის, სუჯუკ-კალეს, სოხუმის და საერთოდ, შავი ზღვის ჩრდილოეთით მდებარე ტერიტორიის დაპყრობისთვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა გაგრიდან სოჩამდე ტერიტორიაზე რუსული მმარ-

თველობის დამყარებას. ამ საქმეში აქტიურად იყო ჩაბმული აფხაზეთის მთავარი გიორგი შერვაშიძე, რომელსაც უდიდესი გავლენა ჰქონდა მეზობელ ხალხზე: ჯიქებზე, უბიხებზე, შაფსულებსა და ნატუხაელებზე. მართალია, რუსეთის ხელისუფლებისთვის XIX საუკუნის დასაწყისისთვის პირველი რიგის ამოცანას გაგრის დასავლეთით მცხოვრები ჯიქების მშვიდობიანი დამორჩილება წარმოადგენდა, მაგრამ 10-იან წლებში ამისი იმედი აღარ ჰქონდა. 1806 წლის ბოლოს რუსეთთან ომში ოსმალეთიც ჩაება, რომლის მმართველი წრეები დიდ ყურადღებას აქცევდნენ შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროს და მას უბრძოლველად რუსეთს არ დაუთმობდნენ. რუსეთის შეცვლილი პოლიტიკა კარგად ჩანს 1811 წლის 11 იანვარს საქართველოს მთავარმართებელ ტორმასოვის მიერ გიორგი შერვაშიძისადმი მიწერილი წერილიდან, საიდანაც ირკვევა, რომ სტრატეგიული მნიშვნელობიდან და სამხედრო მიზნებიდან გამომდინარე გაგრის დასავლეთით მდებარე ტერიტორიის დაპყრობას რუსეთის ხელისუფლება სოხუმიდან სახმელეთო და საზღვაო შეტევით გეგმავდა [1, 426].

სასურველი შედეგის მისაღწევად და შესანარჩუნებლად რუსეთის კავკასიური ადმინისტრაცია ეკონომიკური ღონისძიებების გატარებასაც აპირებდა და სოხუმსა და ზუფუში სავაჭრო პუნქტების გახსნას ცდილობდა. ასეთი რჩევა მისთვის, როგორც ჩანს, გიორგი შერვაშიძეს მიუცია, რომელმაც კარგად იცოდა რა საშუალებები იყო საჭირო ადგილობრივების გულის მოსაგებად.

„Заботливость вашу о продовольствии ваших подвластных солью, я признавая сколько похвальною, столько же и полезною, сделал уже все нужная распоряжение, чтобы с первою открывшеюся навигацию доставлены были на кораблях в Сухум и Зуфу соль, шерсть, железо и другие продукты нужная для ваших подвластных [1, 426] – სწერდა გიორგი შერვაშიძეს კავკასიის მთავარმართებელი ა. ტორმასოვი. აღნიშნული წერილი 1811 წლის 11 იანვრით არის დათარიღებული.

ამავე დღეს ტორმასოვი წერილს უგზავნის ჯიქეთის ერთ-ერთ თავად ლევან ცანუბაიასაც, რომელშიც წერს:

„Из письмо в. с., которое и имелъ удовольствие получить, и также из письма владетельного Абхазского кн. Сефер-бея усмотрель и, что вы, следуя благоразумию вашему, добровольно вступали со всеми вашими подвластными в сильное покровительство и подданство Е. И. В., приняли присягу на верность Е. И. В. и дали аманата. Почему, приветствуя вас ныне как подданного одного великого Г. И., мне

весьма приятно уверить вас в истинном моем к вам благорасположении и дружбе, которую надеюсь доказать вам на самом опыте чрез усердие мое к вашим пользам. Если и с сохраните навсегда сие доброе ваше расположение и пребудете верности России, в чем я и не сомневаюсь“ [1, 426].

ტორმასოვის საგარეო საქმეთა მინისტრ ნ. რუმბანცევისადმი მიწერილი წერილიდან კი ირკვევა, რომ ლ. ცანუბაიას რუსეთის ქვეშევრდომობაში შესვლაში აფხაზეთის მთავარ გიორგი შერვაშიძესთან ერთად დიდი როლი შეუსრულებია სამეგრელოს დედოფალ ნინას.

საინტერესოა ის საზღვრები, რომელშიც საქართველოს მთავარმმართველი ტორმასოვი აფხაზეთს მოიაზრებს – „იგი გადაჭიმულია შავი ზღვის სანაპიროზე სამეგრელოს საზღვრიდან ანაპამდე“, რაც აღნიშნული ტერიტორიის საქართველოს კუთვნილებაში ყოფნის აღიარებაა.

ტორმასოვი ისტორიული მეხსიერებიდან ამოდიოდა და იმაზე მიანიშნებდა, რომ აფხაზეთის ქვეშევრდომობაში მიღების შემდეგ, რუსეთის პრეტენზიები აღნიშნულ ტერიტორიაზე სრულიად კანონიერი იყო. იგი წერდა: „აქ ერთი (ერთი ეთნიკური ჯგუფი იგულისხმება – ავტორის შენიშვნა) ხალხი ცხოვრობს, თუმცა ისინი ყველა ერთნაირ დაქვემდებარებაში არ არის გიორგი შერვაშიძეზე. მთაში ცხოვრობს რამდენიმე პატარა საზოგადოება, რომელიც არავის ემორჩილება და იმართება საკუთარი თავადების მიერ“. ტორმასოვს ერთ-ერთ ასეთად მიაჩნია საძი (ჯიქი) ლევან ცანუბაია. იგი წერდა, რომ აღნიშნული თავადი თავის ქვეშევრდომებთან (500 ოჯახი) ერთად ნებაყოფლობით შევიდა რუსეთის შემადგენლობაში. ლევან ცანუბაიამ, აფხაზეთის მთავარ შერვაშიძისადმი დაქვემდებარების ნიშნად, მისცა მას ამანათები. ტორმასოვი ითხოვს, ცანუბაიას ებოძოს პოდპოლკოვნიკის ჩინი და ბრილიანტებით შემკული ოქროს მედალი ცისფერ ლენტზე, რომელზეც იქნება წარწერა რუსულ და თურქულ ენებზე: „რუსეთის იმპერიისადმი ერთგულებისათვის“. „რუსეთის ხელისუფლების მიერ მის მიმართ გამოჩენილი გულისხმიერება იქნება მაგალითი, რათა სხვებმაც ეძებონ რუსეთის ქვეშევრდომობა. ეს კი გააერთიანებს აფხაზ ხალხს ერთი ხელისუფლების ქვეშ და ჩვენს მიერ ახლად შემოერთებულ შავი ზღვის სანაპიროზე დამყარდება სიმშვიდე“ [1, 429].

1811 წელს რუსეთმა სუჯუკ-კალეც დაიპყრო. საქართველოს მთავარსარდალი ა. ტორმასოვი 1811 წლის მარტში ნოვოროსიისკის გენერალ-გუბერნატორს წერდა: „Покорение на берегах Черного моря Турецких крепостей Поти, Сухума и Суджук-кале, сделав нас пове-

ლიტელია სეგო ბერეგა ოტ ბატუმა დო ანაპი ი სვიაზვ ბეზპრეპიატსვენნოე სოობშენიე მინგრელიი ს ტავრიდოი (ყირიმი), ობრათილო ვმესთე ს თემ ჩრეზვუჩაიანო ვნიმანიე პორტი ოტტომანსკოი კ სიმ ნაშიმ პრიობრე-ტენიამ ი პოდვინულო ონუო ნა ბოლშია პრიუგოთვლენიე კ თოუ, ჩთობი ვ პოდოლჟენიე ბუდუაგო ლეა ისპიატი ობრათნო პოკორიტი პოდ ვლასტი სვოი სიი პრებრეჟნია კრეპოსტი“[1, 546].

1811 წლის რუსეთმა გელენჯიკის ციხე-სიმაგრე აიღო.

რუსეთის მიერ გელენჯიკის დაპყრობას ადგილობრივების ძლიერი წინააღმდეგობა მოჰყვა. გელენჯიკის ყოფილმა მფლობელმა რუსების მიერ დანგრეული ციხე-სიმაგრე ტვიამფრქვევებით კვლავ გაამაგრა და თურქებსაც სთხოვა დახმარება. რუსეთის ხელისუფლება გიორგი შერვაშიძეს სთხოვდა (1811 წ. 28 VIII) თავისი ავტორიტეტი გამოეყენებინა და რუსეთის ქვეშევრდომობაზე დაეთანხმებინა გელენჯიკის მფლობელი, რომელსაც ჰპირდებოდნენ, რომ რუსეთის ქვეშევრდომობაში შესვლის შემთხვევაში მას შეუნარჩუნდებოდა მემკვიდრეობითი უფლებები და უპირატესობები, მიეცემოდა შესაფერისი ჩინი, პენსია და სხვა მრავალი სიკეთე. რუსეთის ხელისუფლება მას შეახსენებდა, რომ ის ორივე მხრიდან რუსული ციხე-სიმაგრეების ალყაში იმყოფებოდა და წინააღმდეგობის შემთხვევაში დაუყოვნებლად დაინყებოდა მასზე შეტევა ზღვიდან და ხმელეთიდან ერთდროულად. მას, ასევე ჰპირდებოდნენ, რომ მისი ხალხის ყველა საჭიროებაზე რუსეთი იზრუნებდა [1, 409].

მალე სოხუმის პორტსაც დაემუქრა საფრთხე. მის დასაბრუნებლად თურქეთმა მიიმხრო გიორგი შერვაშიძის მუსლიმი ნათესავები, რომლებიც თურქეთის გავლენით აჯანყდნენ. გიორგი შერვაშიძე რუსეთის ხელისუფლებისგან ითხოვდა კაზაკთა ორი როტის გაგზავნას.

გიორგი შერვაშიძე ალექსანდრე I-ს 1811 წლის 28 აგვისტოს წერდა: „ჩემს მოსაზღვრედ ცხოვრობს ლევან ჩანბობეი. ჩემი მცდელობით მან მიიღო რუსეთის ქვეშევრდომობა და სურს გაქრისტიანდეს. ის მიერთდება ორი ათასი შეიარაღებული მეომრით, სურს შეებრძოლოს მტერს ჩემთან ერთად და დაიცვას საზღვრები“.

გიორგი შერვაშიძე გაგრის ციხის სტრატეგიულ მნიშვნელობაზე აკეთებდა მინიშნებას, როდესაც წერდა: „სოხუმის სიახლოვეს მის სამფლობელოში ზღვის სანაპიროზე არის პატარა ძველი ციხე, რომელიც ხელსაყრელია თავდაცვისთვის. ისიც უკვე თქვენი სამფლობელოა.“

ცანუბაიას სამფლობელო მდიდარია გემთმშენებლობისთვის გამოსაყენებელი ხე-ტყით და სხვა მასალით, რომლითაც ის დახმარე-

ბას გაგვიწევს“.

1812 წელს რუსეთ-თურქეთის ომი დამთავრდა და საზავო ხელშეკრულება დაიდო, რომლის ძალითაც, რუსეთმა მხოლოდ ნებაყოფლობით მიერთებული ტერიტორიები მიიღო. რუსეთს სოხუმისა და გელენჯიკის ციხეების დატოვება მოუხდა. საქართველოს მთავარსარდალ რტიშჩევის აზრით, სოხუმის ციხის გადაცემა თურქეთისთვის გამოინვევდა აფხაზეთის დაკარგვას. რუსეთის ხელისუფლება ცდილობდა ეს პროცესი გაეჭიანურებინა [2, 504-505].

საიმპერატორო კარმა გადანყვიტა არ დაეთმო სოხუმის ციხე და დაეცვა გიორგი შერვაშიძე, რომლის რეზიდენციასაც წარმოადგენდა სოხუმი. 1813 წლის ივლისში მამის მკვლელი ასლან ბეი თურქების ჯარით ზღვით შევიდა აფხაზეთში და გაავრცელა ხმა, რომ სულთანმა სოხუმის ციხე მას მისცა. ასე ცდილობდა ის მთელი აფხაზეთის მიმხრობას.

სამეგრელოს მთავარ ლევან დადიანს კავკასიის მთავარმმართველმა გაუგზავნა ჯარი, რომლითაც მან დაამარცხა ასლან-ბეი, რომელიც ჯიქეთის მთებში გაიქცა. ამის შემდეგ მოსახლეობა დამშვიდდა და დაიფიცა რუსეთის ერთგულებაზე. აფხაზეთის მმართველობა ისევ გადაეცა საფარ ბეგს (გიორგი შერვაშიძეს).

მომდევნო პერიოდში რუსეთს შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროსთან დაკავშირებით სხვა პრობლემებიც გაუჩნდა. 1813-1815 წლებში აფხაზეთში მდგომარეობა იმდენად გართულდა, რომ რუსეთის ხელისუფლებამ მისი მიტოვება გადანყვიტა. თუმცა კავკასიის მთავარსარდალის გენერალ ა. ერმოლოვის მიერ ჩამოყალიბებული პუნქტები იმის შესახებ, თუ რა ზიანს მოუტანდა ქვეყანას ამ ქვეყნიდან რუსული ჯარების გაყვანა, გახდა იმის საწინდარი, რომ აქ რუსი სამხედრო კონტიგენტი დარჩა [5, 770-771].

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. Акты собранные Кавказской Археографической Комиссией, ред. Ад. Берже, т. IV, Тбилиси, 1972.
2. Акты собранные Кавказской Археографической Комиссией, т. V, ред. Ад. Берже, Тбилиси, 1973.
3. Броневский С. М., Новейшие географические и исторические известия о Кавказе. Извлечение по Центральному и Северо-Западному Кавказу, Москва, 1823.
4. История народов северного Кавказа (конец в. – 1917 г.), ред. А. Л.

Нарочницкий, Москва, 1988.

5. Потто В., Кавказская война в отдельных очерках, эпизодах биографических, т. 2, Вып. 4, СПб, 1886, 770-771.
6. История СССР, ред. В. В. Мавродина, ч. 1, Москва, 1979.
7. მ. ტყავაშვილი, რუსეთ-ოსმალეთის ურთიერთობა და საქართველო (XIX საუკუნის დასაწყისი), კრებულში: ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები, თბილისი, 2017, 1 (20).

Mzia Tkavashvili

*Doctor of History, Ivane Javakhishvili
Tbilisi State University, Ivane Javakhishvili
of History and Ethnology Institute Scientist-
Researcher of the Department of Modern
and Contemporary History*

North-East Part of the Black Sea Shore in the Russian Political Interests Field (beginning of the XIX century)

Summary

During XVIII-XIX centuries Russia has war for conquest the Kuban and Circassian people. The new stage of the war for Caucasus between Russia and Turkey started in 1801 when Russia conquered Georgia. In 1803 the sovereign of Abkhazia has sworn for the devotion of Russia.

In the beginning of 1810, during the Russian-Turkey war Russia has already conquered the ports of black sea: Anapa and Poti and aimed to conquer Anaklia, Sokhumi and Gelengzhik. Without the full control of those two ports there was impossible the complete control of the Black Sea north-east shore and Kuban people. In 10th day of July 1810 Russian army took Sokhumi fortress. For the conquering the territory of the northern part of the Black sea the great importance had to establish the Russian governance on the territory from Gagra to Sochi. The active role in this deal had the sovereign of Abkhazia Giorgi Shervashidze who had enormous influence on neighbor people, Sadzen, Ubykh, Shapsugh and Natukhaeli.

In 1811 Russia took fortresses of Sujuk-Qale and Gelenj it was accompanied with strong confrontation of local population. Very soon under danger appeared Port of Sokhumi. Turkey has won on his side the musclemen relatives of Giorgi Shervashidze and they started rebellion against Russia.

In 1812 war between Russia and Turkey has finished and concluded the peace treaty, based on this treaty Russia has received only those territories

which were united voluntarily. Russia had to leave the fortresses of Sokhumi and Gelenji. According the opinion of the commander –in-chief of Georgia Rtishchev, transfer of Sokhumi fortress shall be the background for loss of Abkhazia. Russian Government tried the procrastination of the process.